

SAMRÅDSHANDLING

Beslutad av: Kommunstyrelsen

Datum: 2024-04-10

Beslutsparagraf: § 30

Dokumentansvarig politisk instans: Sbn

Diarienummer: Sbn 2024/17, Ks 2023/110

REGELDOKUMENT

REGLEMENTE

Vattentjänstplan 2024-2036

**ÖSTERLEN
VA AB**

**Tomelilla
kommun**

Tomelilla kommuns styrdokument

Regeldokument

Regeldokument är dokument som talar om hur kommunen ska arbeta. Regeldokument kan också vara lokala föreskrifter om olika bestämmelser som kan påverka kommuninvånare eller företag.

REGLEMENTEN RIKTLINJER RUTINER

Målinriktade dokument

Målinriktade dokument visar vad kommunen vill uppnå, strävar efter eller har som mål.

VISION PROGRAM OCH STRATEGIER PLANER HANDLINGSPLANER

Innehållsförteckning

Inledning	4
Syfte.....	4
Tomelilla kommun	4
Process	4
Avgränsning	5
Undersökning om betydande miljöpåverkan	5
DEL 1. VA-utbyggnadsområden	6
Kommunens skyldighet att ordna vattentjänster	6
Utbyggnadsområden på landsbygden	6
Bedömning i VA-utbyggnadsplan 2019.....	7
Bedömning av VA-utbyggnadsområden på landsbygden i vattentjänstplan 2024.9	
Områden aktuella för utbyggnad	10
Områden som behöver utredas mer, utredningsområden	11
Områden med fortsatt enskilt VA	11
Utbyggnadsområden utpekade i Översiktsplan 2025.....	12
Utbyggnadsområden ej utpekade i Översiktsplan.....	13
Dagvatten i nya utbyggnadsområden	13
DEL 2. Skyfallspåverkan VA-anläggningar	14
Dricksvatten	14
Spillvatten	15
Dagvatten.....	15
DEL 3. Handlingsplan allmänt VA	16
Handlingsplan övergripande VA	16
Handlingsplan ledningsnät	17
Handlingsplan dricksvatten.....	18
Handlingsplan spillvatten.....	19
Handlingsplan dagvatten	20
DEL 4. Konsekvenser av åtgärderna i Vattentjänstplanen	22
Nollalternativ	22
Livskvalitetsprogrammet.....	22
Klimatprogram 2024-2045	23
Undersökning om betydande miljöpåverkan	24
Bedömning av vattentjänstplanens miljöpåverkan	24
Bilagor	26
Referenser, underlag och källor	26

Inledning

Tomelilla kommun tagit fram en vattentjänstplan enligt Lagen om allmänna vattentjänster (2006:412). Lagändringen trädde i kraft 2023-01-01 och uppger att varje kommun ska ha en aktuell vattentjänstplan innehållande kommunens långsiktiga planering av hur behovet och utbyggnaden av allmänna vattentjänster ska tillgodoses (§6 a-d).

Vattentjänstplanen tar sin utgångspunkt i ställningstaganden i *Översiktsplan 2025, med utblick mot 2040*. Planen är uppbyggd i fyra delar. Första delen handlar om VA-utbyggnadsområden, följd av skyfallspåverkan på VA-anläggningar, del tre tar upp handlingsplaner och sista delen beskriver konsekvenserna av åtgärderna i vattentjänstplanen. Parallellt med framtagandet av vattentjänstplanen ska det även utredas om planen kan antas medföra en betydande miljöpåverkan.

Tomelilla kommuns vattentjänstplan har tagits fram i samarbete mellan tjänstepersoner på Tillväxt- och utvecklingsavdelningen och tjänstepersoner från Österlen VA, som är det kommunala driftbolaget för VA. Planen gäller för de kommande tolv åren framåt men planen är inte bindande.

Syfte

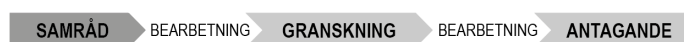
Syftet med vattentjänstplanen är att vara ett underlag för hållbar långsiktig planering och ska redovisa hur kommunen ska tillgodose kommuninvånarnas behov av de allmänna vattentjänsterna, det vill säga vattenförsörjning och avloppshantering (spill- och dagvatten). Vattentjänstplanen ska även innehålla en bedömning av vilka åtgärder som krävs för att de allmänna VA-anläggningarna ska fungera vid skyfall.

Tomelilla kommun

Tomelilla är en inlandskommun i sydöstra Skåne med en omfattande turism och en stor andel fritidsboende. I kommunen bor knappt 14 000 invånare, varav knappt 7 000 i centralorten Tomelilla. Översiktsplanens befolkningsprognos visar att befolkning ska öka till ca 14 000 invånare till 2025 och till cirka 14 500 invånare till 2040.

Process

Vattentjänstplanen planeras att ställas ut på samråd under våren 2024 och då det är möjligt att tycka till om planen. Efter det tas en samrådsredogörelse fram som bemöter alla inkomna yttranden och synpunkter. Planen kommer bearbetas för att i nästa steg ställas ut för granskning i minst 4 veckor då det åter igen är möjligt att tycka till om planen. Därefter tas ett granskningsutlåtande fram som bemöter alla inkomna yttranden och synpunkter. Slutliga steget är beslut om antagande i Kommunfullmäktige som planeras till slutet 2024. Efter ett positivt beslut blir planen gällande och kan börja användas.

Här är vi

Avgränsning

De krav som finns beträffande vattentjänstplanens innehåll framgår av § 6b i LAV, Lagen om allmänna vattentjänster. I bestämmelsen anges att en vattentjänstplan ska innehålla:

- kommunens långsiktiga planering av hur behovet av allmänna vattentjänster ska tillgodoses, och
- kommunens bedömning av vilka åtgärder som behöver vidtas för att de allmänna VA-anläggningarna ska fungera vid en ökad belastning till följd av skyfall.

När bedömning gjorts på VA-anläggningarnas påverkan av skyfall har ledningsnätet undantagits, då arbetet med att bedöma skick och dimension på ca 60 mil ledningar är alltför omfattande för tas med i denna plan. Fortsatt utredning av kommunens ledningsnät kan medföra att denna bedömning kan göras vid framtida revidering av vattentjänstplanen.

Undersökning om betydande miljöpåverkan

Parallellt med framtagandet av vattentjänstplanen ska det även utredas om planen kan antas medföra en betydande miljöpåverkan och, om så är fallet, ska en strategisk miljöbedömning genomföras. Genomförd bedömning, presenterad i avslutande kapitlet, är gjord utifrån en övergripande nivå. Avgränsningen innebär att enskilda åtgärder listade i handlingsplanen inte omfattas i detta skede. Varje enskilt fall kommer att utredas i separata miljöbedömningar när åtgärderna blir aktuella.

DEL 1. VA-utbyggnadsområden

Vattentjänstplanen ska redovisa kommunens långsiktiga planering för att tillgodose behovet av allmänna vattentjänster både för de områden som idag omfattas av verksamhetsområde men även för de områden som i framtiden planeras att omfattas av verksamhetsområden. Områden som planeras försörjas genom enskilt VA kommer även att redovisas. Redovisningen är uppdelad i utbyggnadsområden på landsbygden, idag utanför verksamhetsområde, och utbyggnadsområden kopplade till Tomelilla kommuns gällande översiktsplan.

Verksamhetsområde för allmänna vattentjänster är ett geografiskt område där det är beslutat att kommunen ansvarar för VA-försörjningen. Verksamhetsområde bestäms för vattentjänsterna dricksvatten, spillvatten och dagvatten. Ett verksamhetsområde kan vara begränsat till att bara gälla för en viss vattentjänst eller flera. Beslut om verksamhetsområde tas i Kommunfullmäktige.

Kommunens skyldighet att ordna vattentjänster

I vattentjänstlagens 6 § framgår att kommunen ska inrätta verksamhetsområde för allmänna vattentjänster om det med hänsyn till skyddet för människors hälsa eller för miljön behöver ordnas vattenförsörjning eller avloppshantering i ett större sammanhang för en viss befintlig eller blivande bebyggelse. Med större sammanhang menas enligt praxis mer än 20-30 samlade fastigheter men det kan röra sig om färre bostäder om det exempelvis finns hälso- eller miljöskäl eller om fastigheterna ligger nära befintligt verksamhetsområde.

I vattentjänstlagen 6 § har ett tillägg gjorts med meningen att göra bedömningen av behovet av allmänna vattentjänster mer flexibel. En enskild VA-anläggning ska kunna ersätta behovet av en allmän VA-anläggning förutsatt att skyddet för människors hälsa och miljön inte åsidosätts och upprätthålls.

Utdrag ur Lag (2006:412) om allmänna vattentjänster 6 §:

“Vid bedömningen av behovet enligt första stycket ska särskild hänsyn tas till förutsättningarna att tillgodose behovet av en vattentjänst genom en enskild anläggning som kan godtas med hänsyn till skyddet för människors hälsa och miljön.”

Utbyggnadsområden på landsbygden

Redovisningen och bedömningen av utbyggnadsområden på landsbygden grundar sig i tidigare VA-utbyggnadsplan från 2019 som är del 3 av VA-planens fyra delar; VA-översikt, VA-policy, VA-utbyggnadsplan och VA-åtgärdsplan. Till denna vattentjänstplan har samma föreslagna utbyggnadsområden åter analyserats och bedömts.

Tryck på länkarna för att komma till VA-planens fyra delar:

[Del 1, VA-översikt](#)

[Del 2, VA-policy](#)

[Del 3, VA-utbyggnadsplan](#)

[Del 4, VA-åtgärdsplan](#)

[Bilaga 1, Begreppsförklaring VA-plan](#)

Bedömning i VA-utbyggnadsplan 2019

VA-plan för Tomelilla kommun antogs 2019-09-20 av Samhällsbyggnadsnämnden. I VA-planens del 3, ”VA-utbyggnadsplan samt plan för enskilda avlopp” redovisas planeringen av vatten- och avloppsförsörjning utanför nuvarande verksamhetsområde i Tomelilla kommun.

VA-utbyggnadsplanen ligger till grund för vattentjänstplanens del 1.

VA-utbyggnadsplanens fokus är utbyggnad av vatten och avlopp (spillvatten) samt hur enskilda avloppsanläggningar hanteras av miljöförbundet. Kommunens planering för hantering av dagvatten föreslås i VA-utbyggnadsplanen sammanställas i en särskild dagvattenplan.

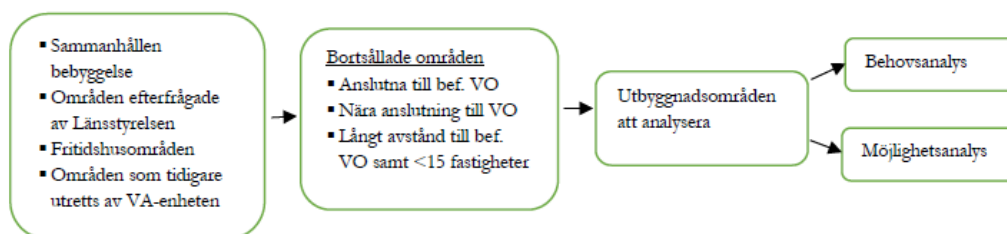

Tryck på länken eller skanna QR-koden för att komma till VA-utbyggnadsplanen

I arbetet med VA-utbyggnadsplanen analyserades totalt 21 områden som tänkbara utbyggnadsområden och för dessa gjordes en analys av behovet, till skydd av miljön eller människors hälsa, samt av möjligheterna att tillgodose behovet genom anslutning till den allmänna VA-anläggningen. Behovs- och möjlighetsanalysen utfördes under åren 2015-2016 av dåvarande VA-enheten tillsammans med konsult, kommunekolog, planenhet samt miljöförvaltning Ystad-Österlenregionens miljöförbund. År 2019 gjordes en ny översyn för att se om förutsättningarna var de samma inför antagandet av VA-planen.

En typ av områden som har undersökts är så kallade områden med *sammanhållen bebyggelse* som avgränsats enligt plan- och bygglagen (2010:900) och antogs av byggnadsnämnden 2015-12-09 § 98. Sammanhållen bebyggelsen togs fram av kommunens planenhet via en GIS-analys som innebär att de fastigheter som ligger samlade och har maximalt 100 meter mellan sig har bildat ett område.

Bland de analyserade områdena återfinns även områden som länsstyrelsen tidigare har utpekat som lämpliga för anslutning till allmänt VA. Nedan visualiseras arbetsgången för urvalet av potentiella utbyggnadsområden.

Figur 1. Urval av utbyggnadsområden att analysera. VO=verksamhetsområde. Hämtat från VA-utbyggnadsplan - DEL 3 i kommunens VA-plan.

De analyserade områdena fördelades i fem kategorier som grundas på behov och möjligheter från A med stort behov till E med litet behov.

A. Områden med stort behov

Områden som har bedömts ha ett stort behov av allmän VA-försörjning. Då bostadshusen är samlade så att det innebär ett större sammanhang bör allmän VA-försörjning ordnas.

B. Områden med stora möjligheter

I områden med stora möjligheter för anslutning till allmän VA-försörjning är bedömningen att det är förhållandevis enkelt att ansluta fastigheterna till den allmänna anläggningen. Dessa områden ligger förhållandevis nära befintliga verksamhetsområden och kapacitet finns i producerande och mottagande anläggningar.

C. Områden med måttligt behov och vissa möjligheter

Områden där det finns ett måttligt behov av åtgärder för en långsiktigt hållbar VA-försörjning samt att det finns vissa möjligheter att ansluta fastigheterna till den befintliga VA-anläggningen. En anslutning till allmän VA-anläggning kan bli möjlig om stort intresse bland fastighetsägarna finns, samt när vissa åtgärder i befintlig VA-anläggning är utförda som möjliggör anslutning. Områdena räknas som bevakningsområden.

D. Områden med måttligt behov och små möjligheter

I områden med ett måttligt behov men små möjligheter för anslutning till den befintliga VA-anläggningen kan lokala allmänna eller gemensamma VA-lösningar vara aktuellt. Dessa områden behöver utredas vidare och räknas till bevakningsområdena.

E. Områden med litet behov

I dessa områden finns det ett litet behov av större åtgärder för VA-försörjningen och här behövs en fortsatt försörjning genom enskilda VA-anläggningar och en fungerande tillsyn.

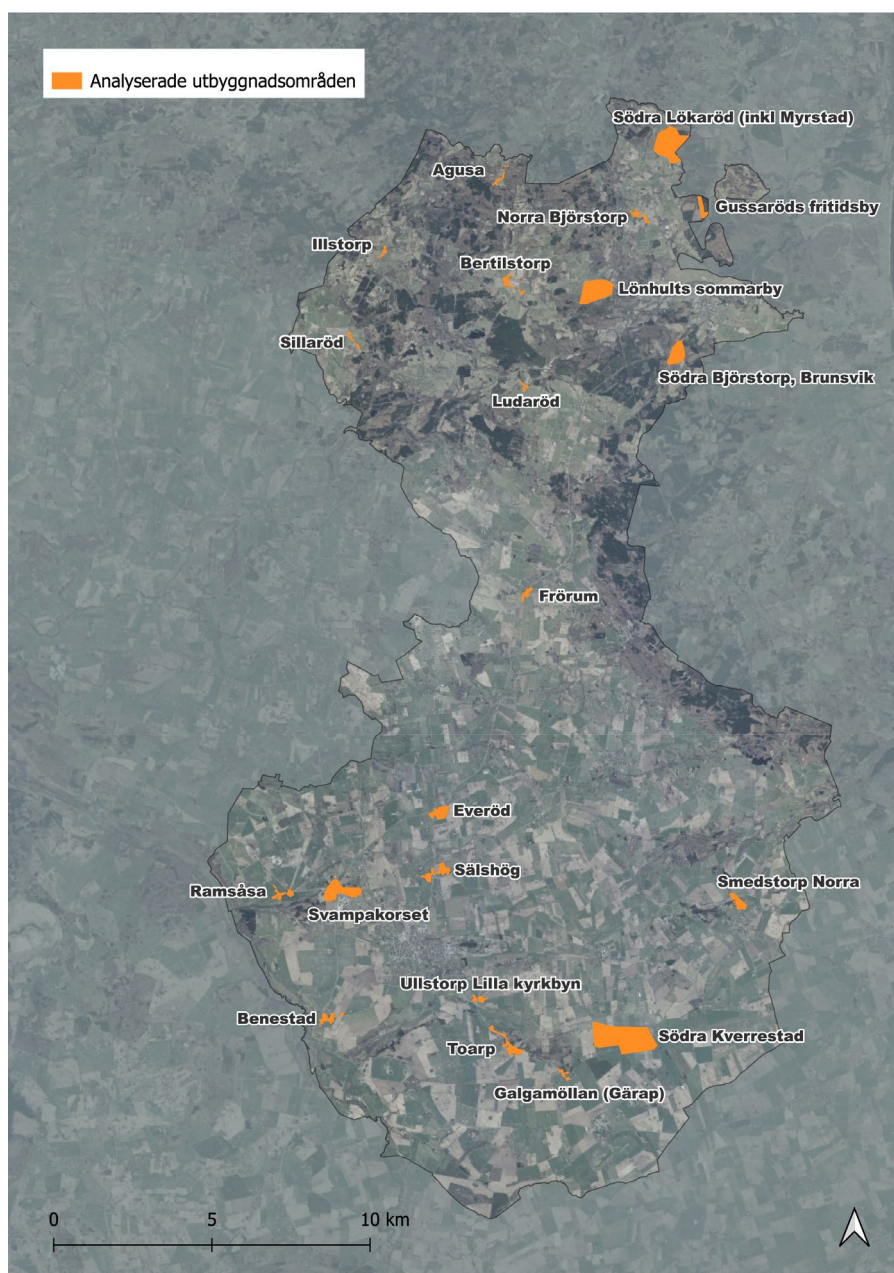
Det samlade resultatet av behovsanalysen var vid genomförandet att det inte fanns något område där allmän VA-anläggning måste ordnas till skyddet för människors hälsa eller för miljön. Inget område bedömdes uppfylla kriterierna för utbyggnadsskyldighet enligt LAV §6.

Begränsande för möjligheterna att ansluta fler är generellt att tillräcklig kapacitet i vattenverk och avloppsreningsverk inte finns för ytterligare anslutning. Dessutom är flera ledningsnät belastade med en stor mängd tillskottsvatten, vilket begränsar kapaciteten

Bedömning av VA-utbyggnadsområden på landsbygden i vattentjänstplan 2024

I arbetet med denna vattentjänstplan har utbyggnadsområdena setts över igen under hösten 2023 för att bedöma behovet av allmänna vattentjänster. Bedömningen av behovet av allmänna vattentjänster har gjorts av Ystad-Österlenregionens miljöförbund och Österlen VA, med fokus på människors hälso- och miljöskydd. Vid bedömningen kontrollerades det även om det finns miljökvalitetsnormer, MKN, att ta hänsyn till. Det vill säga om det finns någon risk att miljökvalitetsnormer för vatten; grundvatten och ytvatten, försämras av nuvarande VA-försörjning. Om det finns risk för påverkan och försämring av vattenstatusen kan det innebära skäl till att förändra befintlig enskild VA-lösning alternativt behov att bygga ut allmänna vattentjänster.

Figur 2. Översiktskarta av analyserade utbyggnadsområden.

Som tidigare nämnt omfattar de analyserade utbyggnadsområdena även länsstyrelsens utpekade områden. Även om länsstyrelsen har pekat ut områden lämpliga för anslutning till allmänt VA så är det inte givet att det finns ett behov av allmänna vattentjänster utan en bedömning av behovet måste göras. Bedömningen ska även ta hänsyn till nya tillägget i vattentjänstlagen gällande flexibiliteten att se enskilda VA-anläggningar som alternativ till en allmän VA-anläggning.

Bedömningen omfattar återigen främst behovet av vattentjänsterna dricksvatten och spillvatten. Den vattentjänst som det kan finnas behov av omnämns inom parentes efter varje område. Generellt är bedömningen att dagvatten för landsbygdens fastigheter är möjligt att hantera lokalt. Det vill säga att det har bedömts inte finnas behov av utbyggnad av allmänt dagvatten. Detta kan dock behöva ses över i en framtida dagvattenplan.

Förhållandena sedan bedömningen år 2019 har i stort inte ändrats utan som helhet landar den aktuella bedömningen i slutsatsen att det inte finns några områden som i nuläget har tydligt behov av och är aktuella för en utbyggnad av allmänt VA. Däremot finns det områden som kan ha ett behov av allmänt VA framöver men det krävs då ytterligare utredningar och åtgärder på befintliga allmänna VA-anläggningar för att skapa kapacitet. Istället för att utöka med nya verksamhetsområden behöver fokus läggas på att säkra upp och sanera VA-försörjningen inom befintligt verksamhetsområde så att den allmänna VA-anläggningen kan försörja dess befintliga och kommande fastigheter. Översyn kommer att göras av befintliga områden.

Utbyggnadsområdena i vattentjänstplanen delas upp i tre kategorier.

- Områden aktuella för utbyggnad
- Områden som behöver utredas mer, utredningsområden
- Områden med fortsatt enskilt VA

Utbyggnadsområdena punktats kort upp under kommande rubriker och kategorier. Siffrorna framför områdena anger inte en prioritering eller turordning för eventuell utbyggnad utan används endast för att kunna visa områdenas geografiska läge i översiktskartan. För närmre information kring bedömningsgrunder och motivering till beslut om utbyggnad av allmänna VA-tjänster, utredningsbehov eller fortsatt enskilt VA framgår i bilaga 1, Bedömningsgrunder till utbyggnad av allmänna VA-tjänster på landsbygden.

Områden aktuella för utbyggnad

I denna första vattentjänstplan är bedömningen att det inte finns några utbyggnadsområden på landsbygden som är redo och aktuella för utbyggnad av allmänt VA. Utredningar och mest troligast åtgärder på befintliga allmänna VA-anläggningar behövs innan ett område kan bli aktuellt för utbyggnad av allmänt VA.

Områden som behöver utredas mer, utredningsområden

Dessa föreslagna utbyggnadsområden behöver utredas mer vad gäller behovet av och möjligheten att ansluta till allmänt VA. Alla områdena ligger utanför verksamhetsområde för den eventuellt behövda aktuella allmänna vattentjänsten. Vissa områden utgörs ej av sammanhållen bebyggelse eller ligger på stort avstånd från befintliga allmänna VA-ledningar. Generellt behöver en eventuell anslutning invänta kapacitetshöjande åtgärder på befintlig allmän VA-anläggning innan anslutning till allmänt VA är möjlig. I VA-utbyggnadsplanen ligger dessa områden som B, C och D-områden. Den vattentjänst som det kan finnas behov av omnämns inom parentes efter varje område.

Områdena är:

1. Benestad, ca 23 fastigheter (spillvatten)
2. Frörum, ca 21 fastigheter (dricksvatten och spillvatten)
3. Galgamöllan (Gärarp), ca 17 fastigheter (dricksvatten och spillvatten)
4. Lönhults sommarby, ca 98 fastigheter (spillvatten)
5. Ramsåsa, ca 33 fastigheter (spillvatten)
6. Smedstorp Norra, ca 13 fastigheter (dricksvatten och spillvatten)
7. Svampakorset, ca 26 fastigheter (spillvatten)
8. Södra Björstorp, Brunsvik, ca 95 fastigheter (dricksvatten och spillvatten)
9. Södra Kverrestad, ca 26 fastigheter (dricksvatten och spillvatten)
10. Södra Lökaröd (inkl Myrstad), ca 170 fastigheter (dricksvatten och spillvatten)
11. Toarp, ca 26 fastigheter (dricksvatten och spillvatten)
12. Ullstorp Lilla kyrkbyn, ca 11 fastigheter (spillvatten)

Områden med fortsatt enskilt VA

Dessa föreslagna utbyggnadsområden har bedömts att inte vara i behov av anslutning till allmänt VA. Enskilt VA bedöms fortsättningsvis vara godtagbar lösning antingen som gemensamhetsanläggning eller som enskild VA-anläggning för enstaka fastigheter. Vissa områden har identifierats ha hög skyddsnivå för hälsa eller miljö. Hälsoskyddet i dessa fall anses säkrade genom tillgång till allmänt dricksvatten och miljöskyddet genom förbättrande åtgärder på enskilda avlopp. Alla områdena ligger utanför verksamhetsområde för allmänna VA-tjänster. I VA-utbyggnadsplanen ligger dessa områden som E-områden med undantag för Bertilstorp och Ludaröd som ligger som D-områden där bedömningen nu har gjorts att anslutning till allmänt VA inte behövs. Den vattentjänst som det kan finnas behov av omnämns inom parentes efter varje område.

Områdena är:

13. Agusa, ca 16 fastigheter (dricksvatten och spillvatten)
14. Bertilstorp, ca 27 fastigheter dricksvatten och spillvatten)
15. Everöd, ca 21 fastigheter (dricksvatten och spillvatten)
16. Gussaröds fritidsby, ca 25 fastigheter (dricksvatten och spillvatten)
17. Illstorp, ca 13 fastigheter (dricksvatten och spillvatten)
18. Ludaröd, ca 15 fastigheter (dricksvatten och spillvatten)
19. Norra Björstorp, ca 17 fastigheter (dricksvatten och spillvatten)
20. Sillaröd, ca 14 fastigheter (dricksvatten och spillvatten)
21. Sälshög, ca 30 fastigheter (spillvatten)

Utbyggnadsområden utpekade i Översiktsplan 2025

Vattentjänstplanen ska redovisa kommunens långsiktiga planering för att tillgodose behovet av allmänna vattentjänster vilket även inkluderar utbyggnadsplaner utpekade i gällande översiktsplan, *Översiktsplan 2025 med utblick mot 2040*. Gällande översiktsplan, med dess föreslagna utbyggnadsområden, finns tillgänglig på kommunens webbplats.

Tryck på länken eller skanna QR-koden för att komma till Översiktsplan 2025 med utblick mot 2040.

[Översiktsplan 2025
med utblick mot 2040](#)

I kommunens *Översiktsplan 2025 med utblick mot 2040*, redovisas planerade utbyggnadsområden för samtliga tätorter. Detta är områden för nybyggnation i eller i direkt anslutning till tätorterna. Kommunen förespråkar i översiktsplanen att nybyggnation sker genom förtätning och att ny bebyggelse lokaliseras till befintliga byar.

I avsnitten för respektive ort i översiktsplanen kommenteras kapaciteten vid de allmänna vattenverken och avloppsreningsverken, samt anges översiktligt status för ledningsnät för respektive område.

Utbyggnadsområden som redovisas i översiktsplanen ligger inom Tomelilla/Tryde, Skåne Tranås, Onslunda, Spjutstorp, Lunnarp, Smedstorp och Brösarp. En del av utbyggnadsområdena ligger inom eller delvis inom verksamhetsområde för allmänna vattentjänster och en del ligger utanför verksamhetsområde.

Utbyggnadsområdena går även att se i webbkartan på kommunens webbplats. Tryck på länken eller skanna QR-koden bredvid för att komma till webbkartan.

[Utbyggnadsområden från
översiktsplan i webbkartan](#)

För utbyggnadsområden som ligger inom eller delvis inom verksamhetsområden för allmänna vattentjänster, t.ex. förtätningar inom orterna medför att det finns en skyldighet att försörja dessa utbyggnadsområden med allmänt VA.

Utbyggnadsområden som ligger utanför befintligt verksamhetsområde men i direkt anslutning medför att utbyggnadsområdet blir en del i sammanhållen bebyggelsen och därmed bedöms det finnas behov av allmänt VA och ett utökat verksamhetsområde.

I vissa fall krävs det åtgärder på den allmänna VA-anläggningen för att skapa kapacitet vilket kan medföra att bebyggelsen kan vara mer eller mindre lämplig att genomföra. I processen för planprogram, detaljplaner och markanvisningar

samverkar kommunen och Österlen VA kontinuerligt och ser över om bebyggelse är lämplig avseende möjlig avledning av spillvatten, dagvatten och dricksvattenförsörjning. För att bedöma detaljplaners lämplighet utförs generellt VA- och kapacitetsutredningar samt dagvattenutredningar. Om utbyggnad eller ombyggnad behövs av befintligt VA-ledningsnät så utförs detta i samband med att detaljplan fått laga kraft. Omfattningen av utredningar samt åtgärder påverkar tiden för planprocessen men även för genomförandet av detaljplanen.

Utbyggnadsområden ej utpekade i Översiktsplan

Utöver planerade utbyggnadsområden enligt gällande översiktsplan så tillkommer det detaljplaner utanför denna och som kan initieras både från kommun eller privata aktörer.

Denna typ av detaljplaner har inte utretts gällande kapacitet inom allmänna vattentjänster men kan behöva ingå i ett verksamhetsområde om detaljplanen hamnar inom eller i nära anslutning till ett befintligt verksamhetsområde.

Idag finns det bland annat pågående detaljplaner i Tomelilla och Brösarp som inte är utpekade i översiktsplan som utbyggnadsområden och att det därför inte framkommit att områdena ska förändras i en så stor omfattning som nu är gällande.

I *Översiktsplan 2025 med utblick mot 2040 (2018)* och i *VA-plan för Tomelilla kommun (2019)* framgår det redan att Tomelillas största vattenverk "Granebo" behöver rustas upp för att tillgodose framtida vattenbehov. Brösarps avloppsreningsverk behöver utredas gällande kapacitet och år 2019 gjordes en mindre utredning som visade på att reningsverket redan idag är underdimensionerat för att ta emot dagens spillvattenmängder och rena dessa på ett tillfredställande vis.

Nya detaljplaner som ligger utanför översiktsplanens utbyggnadsplaner i åtminstone Tomelilla och Brösarp kan innebära problem när det gäller allmänna vattentjänster om det samtidigt byggs ut enligt översiktsplanen. Dessa detaljplaner behöver utredas separat gällande möjlighet till anslutning av det kommunala VA-nätet. Detaljplanerna kan behöva dröja om det visar sig att utredningarna bedömer att påkoppling till kommunala VA-nätet inte är möjligt innan åtgärder har vidtagits på VA-anläggningarna. Det finns således risk att pågående detaljplaner i Tomelilla och Brösarp inte kan genomföras innan vattenverket i Granebo har rustats upp samt kapacitetshöjande åtgärder på Brösarps avloppsreningsverk utförts.

Dagvatten i nya utbyggnadsområden

Lokalt omhändertagande av dagvatten (LOD) bör vara utgångspunkt i alla planer (se gällande VA-plan).

DEL 2. Skyfallspåverkan VA-anläggningar

Enligt vägledningen för framtagandet av en vattentjänstplan ska planen visa vilka åtgärder som ska vidtas för att de allmänna VA-anläggningarna ska fungera även vid skyfall. I denna del av planen beskrivs skyfallspåverkan och i del 3 nedan beskrivs handlingsplaner med dess åtgärder.

Vid normala regn hanteras regnvolymen inom verksamhetsområde för dagvatten vanligtvis genom avledning till det allmänna dagvattensystemet alternativt genom infiltration i mark. Vid extrema regntillfällen räcker dagvattensystemets kapacitet inte till och marken mätts, vilket medför att regn rinner på markytan i stället. En konsekvens av detta blir ofta marköversvämning.

Resultaten av skyfallsanalyserna utgår från lågpunktskarteringar för att göra en övergripande analys över de behov som den allmänna VA-anläggningen kan ha vid ökad belastning till följd av skyfall. Analysen avgränsas till prioriterade allmänna VA-anläggningar med avseende på skyfallspåverkan, vilka anses vara:

- Reningsverk
- Pumpstationer
- Tryckstegringsstationer
- Tryckreduceringsstationer
- Vattenverk
- Reservoarer
- Vattentäkter

Ledningsnätet är en prioriterad allmän VA-anläggning men har inte analyserats på samma vis som ovanstående objekt då det förutsätter en annan typ av underlag som det inte finns tillgång till i dagsläget. Analysen omfattar endast allmänna/kommunala VA-anläggningar. Det finns anläggningar som tillhör andra ledningsägare, exempelvis Trafikverket eller samfälligheter, som analysen inte tar hänsyn till.

För att ta reda på hur och vilka VA-anläggningar inom kommunen som påverkas har en genomgång gjorts av lågpunktskartering.

Dricksvatten

Analysen som Österlen VA genomfört avser påverkan vid skyfall omfattade vattenanläggningar i form av vattenverk, brunnar, reservoarer samt tryckstegringar. Sammanlagt identifierades två objekt där risk finns för att översvämning kan påverka anläggningarna.

Skyfallspåverkan (dricksvatten):

- Ett brunnsområde (Fyledalen) ligger i risk för ytvatteninträngning då de ligger i en dalgång intill ett meandrande vattendrag. Risken och behov av åtgärd tas upp i kommunens VA-plan.
- Vattenskyddsområdet i Smedstorp kan bli påverkat vid skyfall då det ligger lågpunkter nära brunnarna som kan samla näringsrikt vatten från omgivande åkrar. Brunnarna som ligger relativt grunt skulle kunna påverkas av ytligt grundvatten som inte renats naturligt en längre tid.

Åtgärden av översvämningssäkra vattentäkter vid Fyledalen kan handla om invallning av brunnsområdet, eller annan åtgärd som motverkar att vattendraget svämmar över brunnsområdet.

I Smedstorp kan det handla om nya vattenskyddsföreskrifter som minskar risken för att det finns ytliga föroreningar som kan samlas i lågpunkter nära brunnarna.

Spillvatten

I Tomelilla kommun finns i nuläget sju VA-anläggningar (rotzon, infiltrationsanläggning och avloppsreningsverk) som dagligen behandlar det avloppsvatten som samlas upp via ledningsnäten. Anläggningarna är just nu fristående och samtliga har separata ledningsnät som leder spillvatten till respektive avloppsreningsverk.

Skyfall har en stor påverkan på ledningsnät som är kombinerade, alltså där spill- och dagvatten båda leds till avloppsreningsverket i en gemensam ledning. Konsekvensen av detta är både bräddningar på pumpstationer och hög belastning på reningsverken. Det pågår därför ett omfattande arbete med att identifiera kombinerade system och separera dessa.

Det finns planer via VA-planen att bygga ut ledningsnätet så att antal VA-anläggningar reduceras och avloppsvattnet kan behandlas på de större avloppsreningsverken.

Utifrån ett skyfallsperspektiv har samtliga sju avloppsreningsverk och tillhörande 30-tal pumpstationer bedömts utifrån deras geografiska läge jämfört med lågpunktskartering:

- En rotzon som används för avloppsrening är lokaliserad i en naturlig lågpunkt (Fågeltöfta). Risken finns att denna naturliga lågpunkt, vid skyfall, även får tillskott av regnvatten (tillskottsvatten). Två avloppsreningsverk har identifierade lågpunkter i anknötning till byggnader. I Brösarp är det lågpunkter runt själva byggnaden och i Tomelilla finns en naturlig källa norr om och under delar av avloppsverkets inloppsdel. Övriga fem avloppsreningsverk har inga synliga lågpunkter i närheten.
- Gällande pumpstationer så kan de i vissa fall vara naturligt att ha lokaliserat dessa i en lågpunkt med självfallsledning till pumpstationen. De anläggningar som ligger i en lågpunkt är 11 stycken och 12 stycken ligger i närheten av lågpunkter. En översyn behöver göras utifrån vilka risker som skyfall medför dessa specifika anläggningar. Exempelvis om viss infiltration kan ske i omgivande marker så kommer pumpstationens funktion kvarstå.

Dagvatten

Det finns i nuläget tre verksamhetsområden för dagvatten. Dessa finns i Tomelilla tätort, Svampakorset (nordväst om tätorten) och i Lunnarp.

Inom dessa verksamhetsområden för dagvatten finns inga VA-anläggningar i form av exempelvis pumpstationer, en analys av skyfallspåverkan på denna typ av anläggning är därmed inte utförd.

DEL 3. Handlingsplan allmänt VA

I denna del av vattentjänstplanen beskrivs de åtgärder och aktiviteter som i nuläget bedöms behöva göras på den allmänna VA-anläggningen för att möta Tomelilla kommuns utvecklingsplaner och bebyggelseplaner men även för att utveckla och säkerställa allmänna VA-tjänster de kommande åren. VA-anläggningen omfattar alla anläggningar som ingår i den allmänna VA-försörjningen såsom ledningsnät, pumpstationer, vattenverk, avloppsreningsverk, magasin, reservoarer, tryckstegringar mm. Åtgärderna och aktiviteterna består både av konkret utförande karaktär som av utredande och planerande karaktär. Tidplanen för åtgärderna är uppskattade och kan påverkas av faktorer såsom föränderliga byggnadsplaner, tillståndsfrågor vid genomförande och växlande ekonomiska och personella resurser mm.

Under ansvar nämns den aktör eller de aktörer som är ansvariga för genomförandet av åtgärden. I vissa fall finns ett delat ansvar där åtgärder är beroende av flera aktörer för att möjliggöra genomförandet.

Nedan handlingsplaner med åtgärder är framtagna utifrån aktuell kunskap om den allmänna VA-anläggningen. Åtgärder behöver konkretiseras vilket speglas av t.ex. föreslagna åtgärder som modelleringsarbete av ledningsnätet. Med ledningsmodeller fås en bättre bild av befintlig kapacitet och vilka åtgärder som krävs för att exempelvis försörja utbyggnadsplaner.

Handlingsplan övergripande VA

Dessa åtgärder och aktiviteter bedöms behöva genomföras för att på ett övergripande sätt säkerställa den allmänna VA-försörjningen och är inte direkt kopplade till en specifik vattentjänst eller VA-anläggning.

Åtgärd	Tidplan	Ansvar	Syfte
Översyn verksamhetsområden för dricksvatten, spillvatten och dagvatten	Ej påbörjat Regleras via VA-plan. 2024-2025 (dricks- och spillvatten) 2029-2030 (dagvatten)	ÖVA	Säkerställa att verksamhetsområdena speglar de allmänna VA-tjänster som finns och kan erbjudas. Inskränkning samt utökning av verksamhetsområden kan bli aktuella i samband med översynen. Översyn av verksamhetsområden är grundläggande arbete till b.l.a. revidering av VA-taxa, framtagande av dagvattenstrategi/plan.
Revidering av VA-taxa enligt P120	Ej påbörjat	ÖVA + kommun	Nuvarande VA-taxa är inte utformad enligt Svenskt vattens rekommendation och publikation 120. Revidering medför b.l.a. att dagvatten kommer att debiteras i större utsträckning.
Revidering av VA-plan/delar av VA-plan	Ej påbörjat	ÖVA	Revidering av VA-plan behöver stämmas av med pågående revidering av Översiktsplan.
Kommunikation kunder/kris	Pågående	ÖVA	Pågående arbete för att informera och kommunicera med kunder och andra berörda parter.

Energieffektivisering	Pågående	ÖVA	Pågående arbete för att indikera och åtgärda energibesparing för VA-anläggningar
Kompetensförsörjning	Pågående	ÖVA	Förvaltning och utveckling av personella resurser. Utbildningar och kurser vid behov. Rekrytering/marknadsföring av bolaget.
Säkerhetsarbete	Pågående	ÖVA	Pågående arbete för att säkra upp och skydda VA-anläggningar.
Översyn utredningsområden för allmänt VA	2027-2028	ÖVA och miljöförbundet	De områden som ligger som utredningsområden för allmänt VA i kapitel 1 behöver ses över inför revidering av vattentjänstplanen.

Handlingsplan ledningsnät

En av de största utmaningarna Österlen VA står inför är den underhållsskuld som finns på ledningsnätet i Tomelilla kommun (liksom många andra kommuner). Mycket arbete måste därför läggas på ledningssanering, relining samt lagning av läckor innan nya utbyggnadsområden bör byggas ut. Samtidigt som det byggs mer och mer så saknas mycket information som behövs för att utreda kapaciteten vid nyanslutningar. Då flertalet nybyggnationer utförs på andra ställen än i de planerade och redan utredda utbyggnadsområden för allmänt VA så får Österlen VA utreda kapaciteten för nya utbyggnadsområden och detaljplaner som inte är medtagna i översiktsplanen. Många gånger på grund av planer med privata initiativ. Denna metod ses inte som hållbar och Österlen VA behöver komma i fas med kommunens utbyggnadsplaner och privatpersoners begäran att inrätta nya detaljplaner. En pågående revidering av översiktsplan med en markanvändningskarta och uppdaterade utbyggnadsområden är ett steg i rätt riktning i detta arbete.

I nuläget består det allmänna ledningsnätet av följande:

- Vattenledningar: ca 299 km
- Spillvattenledningar: ca 175 km
- Dagvattenledningar: ca 124 km
- Kombinerade ledningar: ca 2,2 km

Åtgärderna nedan handlar främst om att skapa bättre kontroll och kunskap om befintligt allmänt VA-ledningsnät. Övriga åtgärder på ledningsnät som exempelvis anläggning av nya ledningar och sanering av befintliga ledningar redovisas under handlingsplan för respektive vattentjänst; dricksvatten, spillvatten och dagvatten.

Åtgärd	Tidplan	Ansvar	Syfte
Mätning	Delvis påbörjat	ÖVA	Ökad kunskap och kontroll över ledningsnätet. Identifiera läckage, kapacitet
Uppdatering av ledningskarta	Pågående	ÖVA	Fortsatt kartläggning och inmätning/nedmätning av ledningsnät och brunnar för att säkerställa ledningsinformation.

Modelleringsarbete ledningsnät	Delvis påbörjat	ÖVA	För att få vetskap om vilken kapacitet som finns i ledningsnäten och som underlag till åtgärdsplanering och ledningsförnyelse samt för att möta utbyggnadsplaner inom kommunen. Vatten- och spillvattenledningsnät i första hand. Modelleringsarbete är beroende av både mätning och ledningsinformation

Handlingsplan dricksvatten

Den allmänna vattenförsörjningen i Tomelilla kommun baseras endast på uttag av grundvatten i kommunen, vilket bereds (vid behov) och distribueras till abonnenterna via vattenverken. Grundvattnet tas ut via tolv borrade brunnar i berg respektive jordlager.

De goda vattentillgångarna finns framför allt i mäktiga jordlager vilka nyttjas i Tomelilla, Smedstorp och Brösarp. I Eljaröd och Fågeltofta tas vatten ut ur berggrunden där vattentillgången är mer begränsad och där kvaliteten är otillfredställande vilka ställer krav på extra rening av vattnet. Det saknas idag även tillstånd för vattenuttag i Eljaröd och Fågeltofta. På lång sikt planeras det att förbinda Eljaröd och Fågeltofta med dricksvatten från antingen Brösarp eller Tomelilla.

Idag försörjer Tomelilla även delar av Simrishamns kommun med dricksvatten som tidigare haft problem med vattenbrist lokalt.

Det finns inom kommunen inga stora grundvattenresurser som inte används idag. I vattentäkterna i Fyledalen, Smedstorp och Brösarp medger dock nuvarande tillstånd/vattendomar tillräckligt stora vattenuttag även för framtida vattenförsörjning till dessa områden.

En vattenresurs som förvisso används som reservvattentäkt idag, men som har möjlighet till större uttag än dagens, är vattenförekomsten Tryde-Tryde eke nordväst om Tomelilla tätort. Detta är en vattenförekomst som sträcker sig över Tryde och området västerut och som enligt SGU har goda till mycket goda uttagsmöjligheter.

Vattenskyddsområden finns för samtliga vattentäkter förutom Eljaröds vattentäkt. Dock är samtliga vattenskyddsområdena med tillhörande skyddsföreskrifter fastställda före miljöbalkens införande 1998, vilket innebär att de kan vara i behov av uppdatering för att motsvara miljöbalkens regler för skydd av vattentäkter.

Idag finns framtagna handlingar för att revidera vattenskyddsområdena för Brösarp och Smedstorps vattentäkter. Under 2024 planeras ansökan om revidering att skickas in till beslutsmyndighet.

Vattenverket i Tomelilla (Granebo) är kommunens största vattenverk, detta byggdes på 1980-talet och är i stort behov av renovering om detta ska fungera tillfredställande under flera år till.

En stor del av producerat dricksvatten i Tomelilla går till att försörja näringsidkare, vilket i sig är en bra inkomstkälla till VA-kollektivet. Dock kan det innebära stora konsekvenser om en större vattenförbrukare väljer att lägga ner eller flytta om vattenförsörjningssystemet baseras på denna vattenförbrukning. Ett överdimensionerat vattensystem kan innebära stillastående vatten som kan påverka

kvaliteten negativt, och en stor minskning av inkomst till kollektivet om särskilda VA-avtal inte har upprättats.

Åtgärd	Tidplan	Ansvar	Syfte
Revidering och översyn av vattenskyddsområden och skyddsföreskrifter	Pågående-2027	ÖVA	Äldre vattenskyddsområden kan ha skyddsföreskrifter som är svåra att tyda. Revidering av dessa ger mer ändamålsenliga föreskrifter och avgränsningar.
Ombyggnad Tomelilla vattenverk och reservoar	2025-2030	ÖVA	Ökad leveranssäkerhet
Överföringsledning till Eljaröd och Fågeltofta	2030-2035	ÖVA	Ökad resiliens och bättre vattenkvalitet
Ny brunn/ brunnsrenovering Smedstorp	2024	ÖVA	Ökad leveranssäkerhet
Åtgärder för brunnar i Fyledalen (reservkraft, flödesmätare, brunnsrenovering, relining m.m.)	2025-2030	ÖVA	Ökad leveranssäkerhet
Ny rening Eljaröd vattenverk	2024	ÖVA	Förbättrad dricksvattenkvalitet
Renovering Onslunda tryckstegring	2024	ÖVA	Ökad leveranssäkerhet

Handlingsplan spillvatten

Behandling av spillvatten sker i dagsläget utspritt och fördelat på sju olika platser och VA-anläggningar inom kommunen. I VA-planen finns det redan beskrivet hur man på sikt ska förlägga nya ledningssträckor, förbereda några av avloppsreningsverken kapacitetsmässigt och därmed minska antalet till fem. Efter att VA-planen antogs har redan en markbädd avvecklats och ersatts med en pumpstation och nya ledningar.

Att upprätthålla VA-anläggningarnas funktion, reningsprocesser och lagkrav är en stor del av det dagliga arbetet. Det har historiskt och i nuläget även tillförts stora mängder tillskottsvatten till spillvattennätet vilket medför större driftkostnader med avseende på rening, kemikalier och slamhantering etc. Genom att arbeta med förnyelse och underhåll av ledningsnätet gynnas avloppsreningsverken.

Det största avloppsreningsverket inom kommunen har en biogasanläggning. Slam från de mindre avloppsreningsverken körs dit och en gemensam behandling sker. Att upprätthålla funktionen av denna biogasanläggning har under ett antal år varit eftersatt, vilket märkts nu de senaste åren då haveri skett. Ett återställningsarbete är påbörjat. Nya lagkrav gällande läkemedelsrening är på väg att införas och utredningar krävs för att kunna möta denna typ av nya krav.

Åtgärd	Tidplan	Ansvar	Syfte
Upprättande av funktion samt tillstånd, Tomelilla avloppsreningsverk	Pågående 2024 och framåt	ÖVA	Bibehålla funktioner på avloppsreningsverket samt förbereda för kommande lagkrav (EU:s avloppsdirektiv)

Överföringsledningar från Eljaröd till Brösarp avloppsreningsverk	Ej påbörjat 2031 - 2040	ÖVA	Förberedelser inför omkopplingar
Skåne Tranås avloppsanläggning	Ej påbörjat 2024 - 2028	ÖVA	Ombyggnad och modernisering av avloppsreningsverket, bl.a. ombyggnad av sedimenteringsbassäng
Fågeltofta avloppsanläggning	Ej påbörjat 2024 - 2030	ÖVA	Översyn av hur anläggningen kan avvecklas
Översyn av de VA-anläggningar som finns i lågpunkter	Ej påbörjat 2024 - 2030	ÖVA	Utifrån analysen i denna plan görs platsbesök för att undersöka riskerna men att VA-anläggningarna ligger i lågpunkter för att kartlägga skyfallspåverkan.
Brösarp avloppsanläggning	Ej påbörjat 2024 - 2030	ÖVA	Etapp 1: Se över kapacitet utifrån ny exploatering Etapp 2: Utredning inför ombyggnad för högre kapacitet för att möjliggöra vidare anslutning från t.ex. Eljaröd och Brunnsvik
Spjutstorp avloppsanläggning	Ej påbörjat 2026 - 2030	ÖVA	Renovering och modernisering av reningsverket, förbättrad process, översyn, provtagning, m.m.
Övraby avloppsanläggning	Ej påbörjat 2026 - 2030	ÖVA	Ombyggnad och modernisering av reningsverket, med maskinrensat galler, förbättrad kemikaliehantering m.m. Eventuellt samverka med grannkommun.
Avveckla Eljaröd avloppsanläggning	Ej påbörjat 2031 - 2040	ÖVA	Avveckla Eljaröds infiltrationsanläggning och anlägga pumpstation för överföring av avloppsvatten till Brösarps avloppsreningsverk (som kräver tillbyggnad).
Utreda läkemedelsrening på kommunens reningsverk	Påbörjat Klart 2030	ÖVA	År 2040 kommer nytt lagkrav om läkemedelsrening på kommunala avloppsreningsverk. Innan detta kan implementeras behöver utredningar tas fram om eventuella förändringar.

Handlingsplan dagvatten

Dagvatten är regn- och smältvatten som rinner från ytor såsom hustak, vägar, parkeringsplatser och andra hårdgjorda ytor. Mängden dagvatten som uppkommer beror på nederbörds mängd och möjlighet för vattnet att infiltrera i marken, tas upp av växtlighet eller avdunsta.

Ansvaret för dagvattenfrågorna behöver utredas och fastställas i en skriftlig ansvarsfördelning för att kunna hantera dagvattnet på ett effektivt sätt inom kommunen, eftersom ansvaret för dagvatten är fördelat på flera parter och lagrum som måste samverka.

I samband med skyfall sommaren 2019 gjordes en del förändringar gällande dagvattenhanteringen inom Tomelilla kommun (i Tomelilla, Smedstorp och Onslunda). En del fördröjningsmagasin för dagvatten sågs över. För vissa delar av

ledningsnätet gällande dagvatten finns det ledningar men inga upprättade verksamhetsområden för dagvatten. Detta får i nuläget tolkas som att principen om LOD (lokalt omhändertagande av dagvatten) gäller vilket vattentjänstlagen även öppnar upp möjligheterna för.

En revision verksamhetsområdena för dagvatten regleras i nuläget via VA-planen och översynen är där tidsatt till år 2030. Gällande Onslunda så finns ett dagvattennät men inget upprättat verksamhetsområde för dagvatten, vilket bör utredas vidare.

På sikt skulle en strategi i form av en dagvattenplan (blå-grön-plan) eller -strategi vara lämplig att ta fram för att fördjupa och förtydliga denna typ av frågor.

Åtgärd	Tidplan	Ansvar	Syfte
Revision av verksamhetsområde för dagvatten	Ej påbörjat Revideras via tidplan i VA-plan (till år 2030)	ÖVA	Revisionen gör det enklare att hantera abonnentfrågor och bör ses över med jämna mellanrum.
Utredning av dagvattennät med avsaknad av verksamhetsområde (Onslunda)	Ej påbörjat	Kommunen	På vissa platser i kommunen finns det dagvattennät (ledning) men inte verksamhetsområde avsett för dagvatten.
Framtagande av en dagvattenplan eller -strategi	Ej påbörjat	ÖVA och kommunen	En plan eller strategi där dagvattenfrågorna omhändertas bör tas fram. Exempelvis i form av en dagvattenplan eller strategi, eller blå-grön-plan eller andra typer av tillvaratagande strategi för dagvattnet.
Dimensionering av nya dagvattenanläggningar	Från 2024 och framåt	ÖVA och kommunen	Vid planering av nya dagvattenanläggningar bör dimensioneringsförutsättningar från Svenskt Vatten P110 användas.
Utreda ansvaret gällande drift för dagvattenanläggningar	Ej påbörjat	ÖVA och kommunen	Översyn och genomgång av driftavtalet mellan ÖVA och Tomelilla kommun gällande dagvatten i syftet att klargöra ansvarsområden och samverkan.
Krav på tydlig redovisning i detaljplaner av hur dagvatten ska hanteras inom områdes som avses exploateras	Pågår	Kommunen och ÖVA	I enighet med kommunens gällande översiktsplan

DEL 4. Konsekvenser av åtgärderna i Vattentjänstplanen

I denna avslutande del av vattentjänstplanen har konsekvenserna av åtgärderna belysts utifrån om det finns påverkan på omgivande miljö, nollalternativet samt kommunens livskvalitetsprogram och klimatplan.

De åtgärder som är redovisade i handlingsplanerna och som kan ha miljöpåverkan kommer att få bedömas i enskilda fall i respektive projekt när de blir aktuella.

Nollalternativ

Nollalternativet innebär att Tomelilla kommun inte tar fram en vattentjänstplan. Tomelilla kommun är VA-huvudman för samtliga VA-anläggningar och Österlen VA dess driftbolag. Med denna plan får VA-huvudmannen och Österlen VA en bättre samlad bild av nuläget och hur vattentjänsterna ska kunna skyddas, stärkas och förbättras för de kommande tolv åren.

Om Vattentjänstplanen inte färdigställs förloras de fördelar som finns med att genomföra och fastställa vattentjänstplanen enligt de upprättade handlingsplanerna (i del 3). Syftet med handlingsplanerna är att bibehålla och utveckla en hållbar och långsiktig VA-planering.

Genom att ta fram en vattentjänstplan erbjuds även allmänheten och boende inom kommunen att ta del av vilka möjligheter som ges för vatten- och spillvattenförsörjning samt dagvattenhantering inom kommunen. Det är inte alla områden som är enkla att försörja med vattentjänster utifrån hur befintligt ledningsnät och hur verksamhetsområdena är utformade medan förhoppningen är att peka ut områden där de allmänna vattentjänsterna lättare finns att tillgå. Denna möjlighet förloras om vattentjänstplanen inte tas fram.

Slutligen är det ett nytt lagkrav som säger att alla kommuner ska ta fram en aktuell vattentjänstplan.

Livskvalitetsprogrammet

Livskvalitetsprogrammet ger inriktningen för kommunens hållbarhetsarbete till 2030 med fokus på miljö och social hållbarhet och utgör förvaltningens styrdokument för miljö och folkhälsa.

Programmet anger mål och riktning för arbetet med fokus på ökad livskvalitet. Syftet är att ge förutsättningar för lika möjligheter och rättigheter för individen att skapa sin egen livskvalitet. I arbetet vill vi inkludera, engagera och inspirera invånare, föreningar, näringsliv och andra kommuner. Tillsammans tar vi alla ansvar för samhällets utveckling och människorna som bor här eller som besöker oss.

Det finns fyra viljeinriktningar som är att vill vara modiga, öppna, aktiva och nyfikna i vårt arbete med livskvalitet och hållbar utveckling. För vattentjänstplanen relevanta viljeriktningar och prioriteringar sammanfattas nedan.

Tomelilla kommun vill vara modiga genom att bland annat arbeta för innovation och utveckling samt minska vår klimatpåverkan och vårt ekologiska fotavtryck. Vi främjar klimatsmarta och klimatanpassade alternativ för en hållbar samhällsutveckling.

Tomelilla kommun vill vara öppna genom att bland annat vara lyhörda och dela med sig. Med en hög servicenivå ska det vara enkelt att bo och verka i kommunen. Erfarenhet och kunskap som utvecklar och utmanar oss i arbetet för en hållbar utveckling välkomnas. Man vill bevara och utveckla landskap för hållbara ekosystem

Tomelilla kommun vill vara nyfikna dels genom att lyssna och samtala i dialog. Detta genom att på fysiska och digitala mötesplatser med fokus på tillgänglighet för varje individ. Dessutom vill Tomelilla kommun låta ekonomin skapa mer värde genom att bland annat planera långsiktigt och hållbart vid investeringar och satsningar. Tomelilla kommun vill samverka och utvecklas med andra aktörer för att med varandras tillgångar som en gemensam resurs tillsammans skapa hållbar utveckling, attraktivitet och tillväxt för hela Skåne.

Framtagandet av Vattentjänstplanen påverkar flertalet viljeriktningar och prioriteringar i Livskvalitetsprogrammet positivt.

Klimatprogram 2024-2045

Kommunfullmäktige antog i december 2023 klimatprogram 2024-2045.

Tomelillas klimatprogram 2024–2045 hanterar den ekologiska dimensionen av Agenda 2030 och har ett övergripande mål för det långsiktiga klimatarbetet fram till 2045, samt 7 prioriterade etappmål fram till 2030 som ska fungera som kontrollstationer på vägen.

Tomelilla strävar efter att följa Parisavtalet och de globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030, för att göra livet bättre för människor och samtidigt inte skada planeten. Klimatprogrammets övergripande mål är att nå nettonollutsläpp av växthusgaser 2045. Klimatprogrammet ska stödja och inspirera aktörer i Tomelilla och är vägledande för Tomelilla kommuns nämnder och bolag.

För att leda vägen mot nettonollutsläpp har programmet även 7 etappmål till 2030 som fungerar som kontrollstationer.

1. Minska växthusgasutsläppen: Vi ska minska våra växthusgasutsläpp med minst 63% jämfört med hur mycket vi släppte ut 2022. Detta är i enlighet med Parisavtalet och kommunens egen koldioxidbudget.
2. Nettonollutsläpp för kommunen: Tomelilla kommuns egna verksamheter ska ha nettonollutsläpp senast 2030. Det innebär att vi ska minimera våra utsläpp och kompensera för de utsläpp vi inte kan undvika.
3. Minska hushållsutsläppen: Målet är att varje person i Tomelilla ska minska sina utsläpp till fyra ton koldioxidekvivalenter per år från dagens sju ton per år.
4. Ökad användning av fossilfri energi: Vi strävar efter att 80% av vår energi 2030 ska komma från fossilfria källor eller förnyelsebar energi.
5. Minska utsläpp från transporter: Vi vill minska utsläppen från transporter med minst 70% jämfört med hur mycket vi släppte ut 2010. Det handlar om att använda mer hållbara transportalternativ (t.ex. kollektivtrafik) och minska användningen av fossila bränslen.

6. Minska sårbarheten för klimatförändringar: Vi ska minska risken för problem som kan uppstå på grund av klimatförändringar, som översvämningar eller vattenbrist, genom att förbättra vår infrastruktur och samhällsfunktioner.
7. Öka naturliga kolsänkor: Vi vill öka vår förmåga att lagra koldioxid naturligt genom hållbar markanvändning och projekt som främjar biologisk mångfald.

Framtagandet av Vattentjänstplanen påverkar klimatprogrammets etappmål positivt. Vattentjänstplanen ska bidra till att säkerställa kommunens vattentjänster, vilket bidrar till måluppfyllelse av främst etappmål 6, att minska sårbarheten för klimatförändringar genom att förbättra vår infrastruktur.

Undersökning om betydande miljöpåverkan

Enligt 6 kap. 5-6 § miljöbalken krävs det att kommunen vid upprättande eller ändrande av en plan, likt vattentjänstplanen, gör en undersökning om genomförandet av planen eller ändringen kan antas medföra en betydande miljöpåverkan och om en strategisk miljöbedömning ska göras eller inte. Undersökningen ska identifiera omständigheter som talar för eller emot en betydande miljöpåverkan, och kommunen ska samråda i frågan om betydande miljöpåverkan med de kommuner, länsstyrelser och andra myndigheter som på grund av sitt särskilda miljöansvar kan antas bli berörda av planen.

Om planen antas medföra en betydande miljöpåverkan ska kommunen enligt 6 kap. 3 § miljöbalken göra en strategisk miljöbedömning. En strategisk miljöbedömning innefattar, enligt 6 kap. 9 § miljöbalken, att kommunen ska upprätta en miljökonsekvensbeskrivning (MKB), ge tillfälle till synpunkter på miljökonsekvensbeskrivningen och planförslaget, samt att ta hänsyn till miljökonsekvensbeskrivningen och inkomna synpunkter innan planen antas eller läggs till grund för reglering.

Enligt 6 kap. 7 § miljöbalken ska kommunen ta ett särskilt beslut om genomförandet av planen eller ändringen antas medföra en betydande miljöpåverkan eller inte. Beslutet ska redovisa de omständigheter som talar för eller emot en betydande miljöpåverkan.

Bedömning av vattentjänstplanens miljöpåverkan

Sammanvägd bedömning

Vattentjänstplanen bedöms inte medföra betydande miljöpåverkan i den betydelse som avses i miljöbalken samt att en strategisk miljöbedömning därför inte ska göras och att ingen miljökonsekvensbeskrivning behöver upprättas. Planen bedöms medföra positiva effekter kopplat till att trygga den framtida VA-försörjningen och till att minska risken för översvämningar av VA-anläggningar.

Kommunen avser att ta beslut, om huruvida genomförandet av vattentjänstplanen antas medföra en betydande miljöpåverkan eller ej, efter samrådsskedet när alla berörda haft möjlighet att yttra sig i fråga.

Vattentjänstplanens miljöeffekter och miljöpåverkan utifrån handlingsplaner

Syftet med handlingsplanerna är att bibehålla och utveckla en hållbar och långsiktig VA-planering. Med vattentjänstplanen får Tomelilla kommun som VA-huvudman

och Österlen VA en bättre samlad bild av nuläget och hur vattentjänsterna ska kunna skyddas, stärkas och förbättras för de kommande tolv åren.

Undersökningen om betydande miljöpåverkan utgår från vattentjänstplanens genomförande i sin helhet på en övergripande nivå. Respektive åtgärd ansvarar för vidare miljöutredningar och frågor i kommande utrednings- och genomförandefas, då det kommer behöva göras en sammanställning kring miljöfrågor och påverkan när de startas enligt gällande lagstiftning och inte inom ramen för vattentjänstplanen. Varje åtgärd och projekt kommer utredas separat och miljöbedömning görs i de enskilda fallen då betydande miljöpåverkan kan antas.

Vattentjänstplanen anses i sin helhet bidra till flertalet positiva miljöeffekter och några mindre negativa utifrån ett hållbarhetsperspektiv.

Åtgärder i vattentjänstplanen bidrar till ett mindre läckage av näringsämnen och andra förorenande ämnen från avloppsvatten till grundvatten och recipienter. I stort vill man genom VA-planen minimera antalet avloppsreningsverk för att mer effektivt behandla och rena vattnet, på detta vis minimeras utsläppspunkter för avloppsvatten. Åtgärderna bidrar även till en bättre kvalitet för dricksvatten, säkrare och robustare drift vid extremväder och möjligheter att främja hållbar bebyggelse utifrån möjligheter till bättre VA-lösningar i fler områden i kommunen.

En indirekt konsekvens av att läckande spillvattenledningar åtgärdas är att de blir tätare och således inte längre fungerar som dränering i områden med högt grundvatten. Effekten av detta kan bli att grundvattennivån höjs lokalt och att översvämningar uppstår, vilket kan ha påverkan på byggnader i detta område.

Vattentjänstplanens miljöeffekter och miljöpåverkan utifrån VA-utbyggnadsområden

I denna första vattentjänstplan är bedömningen att det inte finns några utbyggnadsområden på landsbygden som är redo och aktuella för utbyggnad av allmänt VA. Utredningar och mest troligast åtgärder på befintliga allmänna VA-anläggningar behövs innan ett område kan bli aktuellt för utbyggnad av allmänt VA.

Bedömningen av behovet av allmänna vattentjänster har gjorts av Ystad-Österlenregionens miljöförbund och Österlen VA tillsammans och med fokus på människors hälsoskydd och miljöskydd. Vid bedömningen kontrollerades det även om det finns miljö kvalitetsnormer, MKN, att ta hänsyn till det vill säga om det finns någon risk att miljö kvalitetsnormer för vatten; grundvatten och ytvatten, försämras av nuvarande VA-försörjning. Om det finns risk för påverkan och försämring av vattenstatusen kan det innebära skäl till att förändra befintlig enskild VA-lösning alternativt behov att bygga ut allmänna vattentjänster.

Slutsatsen är att det inte finns några områden på landsbygden som i nuläget har tydligt behov av och är aktuella för en utbyggnad av allmänt VA. Däremot finns det områden som kan ha ett behov av allmänt VA framöver men att det krävs ytterligare utredningar och åtgärder på befintliga allmänna VA-anläggningar för att skapa kapacitet. Istället för att utöka med nya verksamhetsområden behöver fokus läggas på att säkra upp och sanera VA-försörjningen inom befintligt verksamhetsområde så att den allmänna VA-anläggningen kan försörja dess befintliga och kommande fastigheter. Översyn kommer att göras av befintliga områden.

Enskilt VA bedöms fortsättningsvis vara godtagbar lösning antingen som gemensamhetsanläggning eller som enskild VA-anläggning för enstaka fastigheter. Vissa områden har identifierats ha hög skyddsnivå för hälsa eller miljö. Hälsoskyddet i dessa fall anses säkrade genom tillgång till allmänt dricksvatten och miljöskyddet genom förbättrande åtgärder på enskilda avlopp.

Det är inte alla områden som är enkla att försörja med vattentjänster utifrån hur befintligt ledningsnät och hur verksamhetsområdena är utformade medan förhoppningen är att peka ut områden där de allmänna vattentjänsterna lättare finns att tillgå. Denna möjlighet förloras om Vattentjänstplanen inte tas fram.

Slutsats

Slutligen är det ett nytt lagkrav som säger att alla kommuner ska ta fram en aktuell Vattentjänstplan. Om vattentjänstplanen och pågående VA-planering inte genomförs kan Tomelilla kommun som VA-huvudman och Österlen VA komma att inte uppfylla sitt ansvar enligt lag (2006:412) om allmänna vattentjänster.

Sammanfattningsvis anses planen ha en miljöpåverkan men som tydligt överväger med positiva effekter och påverkan utifrån kommunens ansvarsområde. Planen har inte betydande miljöpåverkan utifrån den bedömning som är gjord för vattentjänstplanen.

Bilagor

Bilaga 1. Bedömningsgrunder till utbyggnad av allmänna VA-tjänster på landsbygden

Bilaga 2. Kartbok, Analyserade utbyggnadsområden

Referenser, underlag och källor

M152 Vägledning vid framtagande av vattentjänstplan - komplettering av VA-plan

Naturvårdsverkets vägledning om strategiska miljöbedömningar

VA-ledningsdatabas, VA-banken

VA-plan (del 1-4) för Tomelilla kommun, antagen 2019

VattenAtlas.se

Översiktsplan 2025 med utblick mot 2040

Livskvalitetsprogrammet

Klimatprogram 2024-2045